

Helsinki

Helsingin kaupungin tytär-yhteisöjen ympäristöraportti 2020

Helsingin kaupungin tytär yhteisöjen ympäristöraportti 2020

Kannen kuva: Jussi Hellsten
Valokuvat: Helsinki Material Bank
Julkaisija: Helsingin kaupunki, Kaupunkiympäristön toimiala

Sisällys

Tytäryhteisöt	6
Kestävä kehitys	7
Ympäristöjohtaminen.....	8
Sidosryhmäyhteistyö	10
Ilmaston suojele ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen.....	11
Luonto ja vesistöt.....	14
Kiertotalous ja jätteet.....	15
Hankinnat.....	16
Liikenne ja logistiikka	17
Ilmasto- ja ympäristöriskit	18
Ympäristötilinpito.....	19

Tytäryhteisöt

Yhteisö, jossa Helsingin kaupungilla on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta, on kaupungin tytäryhteisö. Kuntalain mukaan myös kunnan määräysvaltaan kuuluva säätiö rinnastetaan tytäryhteisöksi. Yhtiöt ja säätiöt täydentävät kaupungin palvelutuotantoa sekä hoitavat kaupunkikonsernin tarvitsemia tukitoimintoja.

Helsingin kaupungin tytäryhteisöjen omistajapolitiikan lähtökohtana on kaupunginvaltuuston kaupunkistrategia. Lisäksi niiden toimintaa ohjataan ja seurataan kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Kaupunginhallitus on hyväksynyt tytäryhteisöille johtamisen ja hallinnon keskeisiä periaatteita sekä tytäryhteisöjen raportointia koskevat ohjeet.

Kaupungin määräysvallan alaisia tytäryhteisöjä ja säätiöitä oli vuonna 2020 yhteensä 82. Kaikkia tytäryhteisöjä pyydettiin raportoimaan ympäristöasioista vuosittaisen tilinpäätöstä varten tehtävän raportoinnin yhteydessä. Vuodelta 2020 raportti saatiin 58 tytäryhteisöltä.

Tytäryhteisöjen ympäristötyössä ja raportoinnissa tapahtuu jatkuvasti kehitystä.

Kuva 1: Helsinki ylhäältä kuvattuna, kuvaaja Ioannis Koulousis.

Kestävä kehitys

Helsinki on sitoutunut kestävän kehityksen Agenda 2030 –tavoitteiden (Sustainable Development Goals, SDG) vapaaehtoiseen toimeenpanoraportointiin YK:lle. Helsingin toinen kestävän kehityksen toimeenpanoraportti julkaistiin toukokuussa 2021 [Kestävä.Helsinki –sivuilla](#).

Tytäryhteisöitä pyydettiin ympäristöraportoinnin yhteydessä tunnistamaan toimintaansa keskeisesti liittyviä SDG-tavoitteita. Alla olevassa kuvassa näkyvät tunnistetut tavoitteet, joista tavoite numero 11 ”Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat” oli tytäryhteisöissä useimmiten tunnistettu toimintaan keskeisesti liittyväksi tavoitteeksi. Tavoitetta numero yksi ”Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta” ei tunnistettu tytäryhteisöjen toimintaan liittyväksi tavoitteeksi.

Kuva 2. SDG-tavoitteet, jotka tytäryhteisöt tunnistivat keskeisimmiksi toiminnassaan.

Ympäristöraportointiin vastanneista tytäryhteisöistä 43 prosenttia oli asettanut omia kestävän kehityksen tavoitteita.

Tytäryhteisöjen asettamien omien kestävän kehityksen tavoitteiden pääpaino oli ekologisessa kestävyudessa. Tavoitteet koskivat muun muassa päästöjen vähentämistä,

energiatehokkuutta, jätemäärien vähentämistä ja lajittelun kehittämistä, hankintojen vastuullisuuden edistämistä sekä kemikaalien käytön vähentämistä.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksella ja Oulunkylän kuntoutuskeskus säätiöllä on Yhteiskunnallisen yrityksen –merkki, joka kertoo, että organisaatio on perustettu yhteiskunnallista tarkoitusta varten ja suurin osa voitosta kanavoituu yhteiskunnalliseen hyvään. Suomalaisen työn Avain lippu –merkki on myönnetty Palmialle ja Kierrätyskeskuksen PlanB tuotteille. Sustainable Travel Finland –merkki, joka kertoo organisaation sitoutumisesta kestäväan matkailun edistämiseen, on myönnetty ensimmäisten yritysten joukossa Helsingin Satama Oy:lle. Korkeasaaren eläintarha on mukana Sustainable Travel Finland –ohjelmassa, mutta merkkiä se ei ole vielä saavuttanut. Seuraavassa kappaleessa käydään tarkemmin läpi muun muassa kaupungin tytäryhteisöjen ekologiseen kestävyteen liittyviä sertifikaatteja.

Ympäristöjohtaminen

Tytäryhteisöjen ympäristövaikutukset ovat hyvin erilaisia, pienten toimistojen tai pysäköintilaitosten toiminnasta ei synny merkittäviä suoria ympäristövaikutuksia, mutta välilliset ympäristövaikutukset voivat kuitenkin olla merkittäviä. Osalla tytäryhteisöistä ympäristövaikutukset taas ovat toiminnan luonteesta johtuen hyvinkin merkittävät, kuten Helen Oy:llä ja Helsingin Satama Oy:llä. Toisaalta niissä myös tehdään määrätietoista työtä ympäristövaikutusten hallitsemiseksi. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n, jätteen putkikeräisyhtiöiden ja Korkeasaaren eläintarhan toiminnan keskiössä taas on ympäristönsuojelu.

Ympäristöjohtaminen on toiminnan ohjaamista niin, että ympäristönsuojelulliset tavoitteet otetaan huomioon kaikessa organisaation päätöksenteossa ja toiminnassa. Ympäristöjohtaminen on keino toteuttaa kaupungin strategisia ja muita ympäristötavoitteita. Muun muassa ympäristöjärjestelmät ovat ympäristöjohtamisen käytännön työvälineitä.

Ympäristöjohtamisen taso vaihtelee tytäryhteisöissä. Samoin kuin kaupungin toimialojen ja liikelaitosten kohdalla, ne tytäryhteisöt, joilla on joko merkittäviä ympäristövaikutuksia tai joille ympäristöasiat ovat imagon tai markkinoiden kannalta merkittäviä, ovat kaikkein aktiivisimpia ympäristötyössään. Kiinteistöyhtiöillä on puolestaan merkittävä rooli ja mahdollisuus edistää asukkaidensa ympäristötietoisuuden lisäämistä ja ympäristövaikutusten pienenemistä. Alla on listattu tytäryhteisöt, joilla on käytössä ympäristöjärjestelmä, -ohjelma tai jokin muu ympäristöjohtamisen väline.

ISO 14001 -sertifikaatin mukainen ympäristöjärjestelmä:

- Palmia Oy
- Finlandia-talo Oy
- Helsingin Satama Oy
- Helen Oy

Sertifioitu Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä:

- Stadion-säätiö sr
- Jääkenttäsäätiö sr: Helsingin Jäähalli
- Oulunkylän kuntoutuskeskus sr
- Niemikotisäätiö sr
- Urheiluhallit Oy
- Mäkelänrinteen Uintikeskus Oy
- Vuosaaren Urheilutalo Oy
- KOy Auroranlinna
- MetropoliLab Oy
- Korkeasaaren eläintarhan säätiö sr
- Helsingin kaupungin asunnot Oy (Heka)
- Helsingin Kaupunginteatteri
- Helsingin tapahtumasäätiö sr
- Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy

Sertifioitu Green Office -järjestelmä:

- Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, hallinto ja ympäristökoulu
- Helen Oy, Käpylän toimisto ja pääkonttori Sähkötalo
- Helsingin Satama Oy:n pääkonttori

Ympäristöjärjestelmän periaatteet käytössä, ei sertifioitu

- Helsingin Seniorisäätiö sr
- Helsingin Asumisoikeus Oy
- Kiinteistöosakeyhtiö Helsingin Tennispalatsi
- Kiinteistö Oy Helsingin Toimitilat
- Kiinteistö Oy Kaapelitalo
- KOy Helsingin Malminkatu 3
- Kiinteistö Oy Hansasilta

Ympäristöohjelma, -työryhmä tai vastaava:

- Forum Virium Helsinki
- Kiinteistö Oy Kaisaniemen Metrohalli
- Kalasataman jätteen putkikeräys Oy
- Kruunuvuorenrannan jätteen putkikeräys Oy
- Helsinki Marketing Oy
- Kiinteistö-oy Parmaajanpuisto toimii Hekan ympäristöohjelman mukaisesti
- KOy Ab Pakkalantie 30 ja Työmaahuolto Oy toimivat Palvelukeskuksen ympäristöohjelman mukaisesti

Asetetut ympäristötavoitteet:

- Helsingin Leijona Oy, Torikorttelit
- KOY Mosaiikkitorin Pysäköintilaitos
- Jätkäsaaren jätteen putkikeräys Oy
- Jätkäsaaren Pysäköinti Oy
- Keskinäinen Kiinteistöosakeyhtiö Villamonte

Ympäristöasiat mukana tulospalkkiossa tai muussa palkitsemisessa:

- Kiinteistö Oy Helsingin Toimitilat
- Helen Oy
- Helsingin Satama Oy

- Forum Virium Helsinki
- Helsingin kaupungin asunnot Oy (Heka)
- Kiinteistö Oy Auroranlinna
- Korkeasaaren eläintarhan säätiö sr
- Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy
- MetropoliLab Oy
- Helsinki Marketing Oy
- Jätkäsaaren jätteen putkikeräys Oy
- Hernesaaren jätteen putkikeräys Oy

Sidosryhmäyhteistyö

Tytäryhteisöt tekevät yhteistyötä kestäväen kehityksen asioissa asiakkaiden, asukkaiden, kaupungin ja muiden sidosryhmien kanssa. Tytäryhteisöt myös toimivat erilaisissa kaupungin työryhmissä ja muissa verkostoissa, esimerkiksi Helsingin Satama toimii Suomen Satamaliiton ympäristötyöryhmän puheenjohtajana. Sopimuskumppaneilta ja huoltoyhtiöiltä edellytetään ympäristöasioiden huomioimista ja tavara- ja palveluhankinnoissa käytetään vastuullisuuskriteerejä.

Sidosryhmien tukeminen vastuullisuustyössä on yksi osa-alue Helsinki Marketing Oy:n vuoden 2020 lopussa valmistuneessa vastuullisuusohjelmassa. Tavoitteena on, että Helsinki Marketingin sidosryhmät ovat sitoutuneita Helsingin vastuullisuustyöhön ja saavat aikaan konkreettisia tekoja kohti kestävämpiä ratkaisuja ja valintoja. Helsinki Marketing tukee sidosryhmiään vastuullistekojen viestinnässä ja edistää vastuullisuutta kumppaneidensa kautta. Vuoden 2020 alusta alkaen MyHelsinki.fi –sivuston Valitse vastuullisemmin –palvelu on ollut avoin kaikille palveluntarjoajille, jotka täyttävät vähimmäisvaatimukset palvelun kriteereistä. Palvelun vastuullisten valintojen kriteeristön kehitystä on jatkettu yhteistyössä Demos Helsingin kanssa. Lisäksi Visit Tampere lähti kehittämään Tampereelle vastaavanlaista palvelua Helsingin mallin pohjalta. Helsinki Marketing on kehittänyt myös Influence Sustainably –vaikuttajamarkkinoinnin toimintamallin.

Kuva 3. Ihmisiä Esplanadin puistossa, kuvaaja Jussi Hellsten.

Helsingin kaupungin asunnot Oy (Heka) toteutti vuonna 2020 Sitran ja ARA:n rahoittaman Ekoekspertit-projektin, jossa kehitettiin uudenlainen digitaalinen sovellus asukkaiden osallistamiseksi mukaan ympäristötyöhön. Ekoekspertiksi voi lähteä kuka tahansa älypuhelimella tai tabletilla omistava ja oman kotitalon ympäristöasioista kiinnostunut asukas. Ekoekspertti-sovelluksessa Hekan asukkaat ja taloyhteisöt kilpailevat keskenään suorittamalla ympäristöystävälliseen asumiseen liittyviä haasteita ja keräämällä niistä pisteitä. Haasteiden ohella sovelluksessa jaetaan myös ajankohtaista tietoa ympäristöasioista kuten jätehuollon kustannuksista ja niiden vähentämisestä.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus etsii aktiivisesti kumppaneiksi organisaatioita, joissa ympäristöasioiden hoitamiseen halutaan panostaa. Kierrätyskeskus vaikuttaa myös Arvo-liitossa ympäristöasioiden painoarvon lisäämiseksi sosiaalisten asioiden rinnalle. Lisäksi Kierrätyskeskus toimii mielellään hankekumppanina toiminta-alueitaan kehittämissä hankkeissa.

Ilmastonsuojelu ja ilmastomuutokseen sopeutuminen

Ilmastomuutoksen hillintätoimenpiteitä tytäryhteisöissä ovat erityisesti energiansäästö, vaihtoehtoisilla käyttövoimilla (täyssähkö, ladattava hybridi, biokaasu, flexfuel) toimivan kaluston hankinta sekä julkisen ja kevyen liikenteen suosiminen. Muita toimenpiteitä ovat muun muassa uusiutuvan energiankäyttö, sähköautojen latauspisteiden rakentaminen, ympäristöystävällisten tuotteiden ja raaka-aineiden suosiminen, tavaran ohjaaminen uudelleenkäyttöön sekä sidosryhmien ilmastomuutokseen liittyvän tiedon lisääminen.

Energiankulutusta pyritään tytäryhteisöissä vähentämään monilla eri keinoilla. Vuonna 2020 yleisin energiansäästötoimi oli led-valaistuksen lisääminen. Muita toimia olivat ilmanvaihdon ja lämmitysjärjestelmien tasapainotukset ja säädöt, lämpötilojen alentaminen, lämmön talteenotto, ikkunoiden ja ovien tiivistäminen/uusiminen, liiketunnistimien ja hämäräkytkimien hyödyntäminen sekä vesiverkostojen ja -kalusteiden uusiminen ja säätäminen. Lisäksi on tehty energiakatselmuksia.

Myös suurissa peruskorjauksissa on sisällytetty mukaan kiinteistöjen energiatehokkuuden parantamistoimenpiteitä. Helsingin kaupungin Asunnot Oy:ssä (Heka) asetettiin vuonna 2020 peruskorjausten investointipäätösvaiheessa tavoitteeksi 25 prosentin parannus rakennusten rakentamisvuoden energiatehokkuuteen (E-lukuun). Vuoden 2020 lopussa tavoite nostettiin 32 prosenttiin. Hekassa myös jokaiseen uuteen ja peruskorjattavaan kohteeseemme asennetaan aurinkovoimala aina, kun se on teknisesti mahdollista. Myös maa- ja merilämmön rakentamisen mahdollisuus ja kannattavuus selvitetään aina. Lisäksi vuosittain on tavoitteena asennettaan erillishankkeina viisi aurinkovoimalaa ja vuonna 2020 tämä tavoite toteutui.

Hekalle on myönnetty EU:n Elena-rahoitusta peruskorjaushankkeiden energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävään kehityshankkeeseen. Saadun rahoituksen (n. 1,8 miljoonaa euroa) avulla toteutetaan kolmen vuoden aikana peruskorjaushankkeissa nykyistä huomattavasti laajempaa energiatavoitteiden optimointilaskentaa monitavoiteoptimointia käyttäen. Tavoitteena on rakennuskohtaisesti tehtävien yksilöllisten laskelmien avulla etsiä kullekin korjauskohteelle parhaiten soveltuvat sekä kustannustehokkaimmat energia- ja korjausratkaisut.

Helsingin Satama Oy on rakentanut maasähkölaitoksen Eteläsatamaan, joka mahdollistaa laivoille laiturissa ollessaan sähkön maista, jottei apukoneita tarvitse pitää päällä tuottamassa sähköä. Maasähkö voi vähentää laivan satamassaolon aikana aiheutuneita ilmastopäästöjä jopa 50–80 prosenttia. Lisäksi Satama on asentanut uusia aurinkopaneeleita Vuosaaren satamaan ja Länsiterminaaliin. Voimaloiden vuosituotto on yhteensä noin 145 MWh, mikä vastaa lähes 100 kerrostaloasunnon vuosikulutusta.

Kulutustietojen seuranta on käytössä hyvin kattavasti tytäryhteisöissä ja esimerkiksi energian- ja vedenkulutusta, jäte- ja kemikaalimääriä sekä polttoainekulutusta seurataan useissa tytäryhteisöissä. Säästöillä energian- ja vedenkulutuksessa sekä kemikaalien ja polttoaineiden käytössä on suorat positiiviset taloudelliset vaikutukset, joten niiden seurantaan kiinnitetään huomiota ja erityisesti peruskorjaus- ja uudisrakentamisessa sekä laitehankinnoissa energiatehokkuus on tärkeässä osassa.

Järkevät toimintatavat ovat tytäryhteisöissä hallussa, turhat laitteet ja valot sammutetaan sekä henkilöstöä, asukkaita ja asiakkaita tiedotetaan ja koulutetaan.

Valtaosalla ympäristöraportointiin vastanneista tytäryhteisöistä sähkönkulutus laski vuonna 2020 johtuen koronan aiheuttamista sulkutilanteista ja etätyösuosituksista. Korona sulut ja verrattain lämmin talvi vaikuttivat vähentävästi myös kaukolämmön kulutukseen. Koronan lisättyä etätöitä muutama tytäryhteisö on jo supistanut toimitilojaan tai keskustellut asiasta vuokranantajan kanssa.

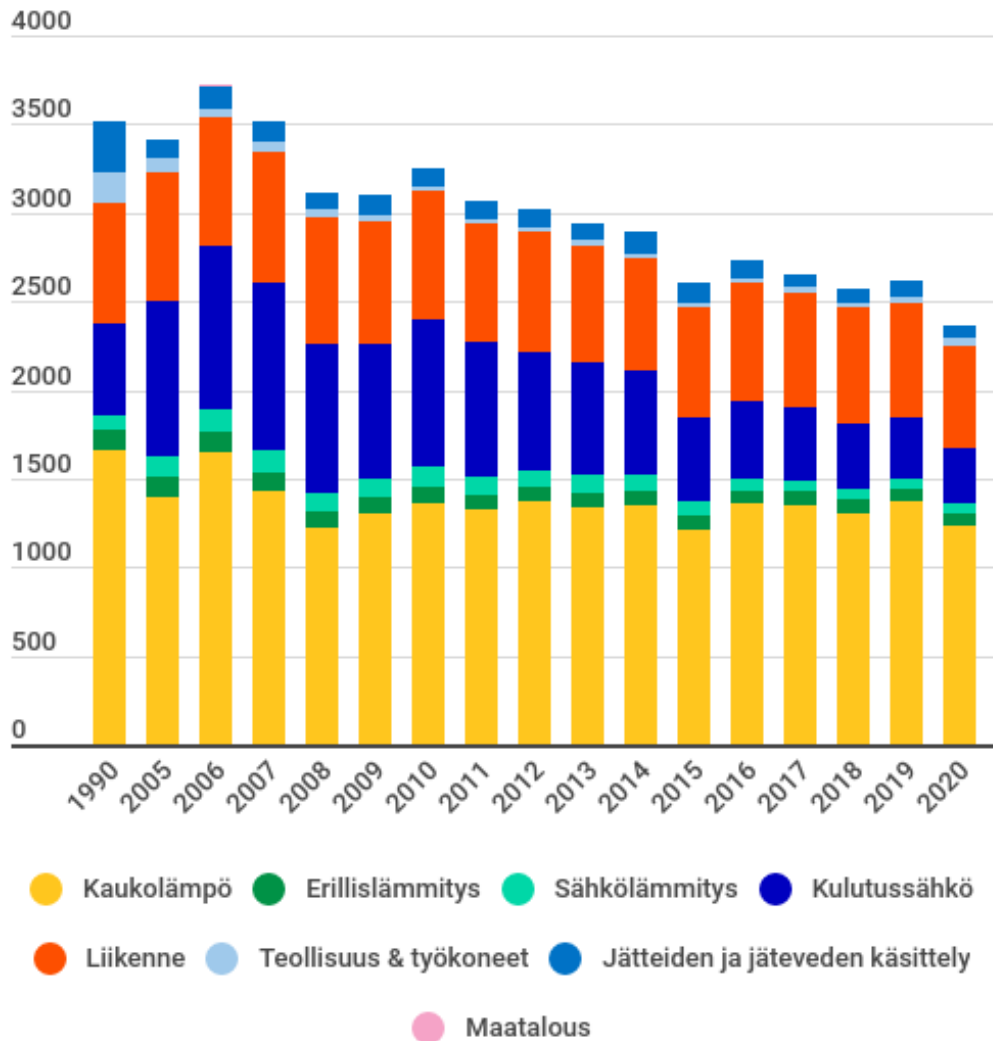
Ympäristöraportointiin vastanneista tytäryhteisöistä 21 prosenttia hankki kaiken sähkönsä uusiutuvana.

Helen Oy:n uusiutuvalla energialla tuotetun energian osuus oli 14 prosenttia vuonna 2020. Energiaa tuotettiin vesivoimalla, puupelleteillä, tuulivoimalla ja aurinkoenergialla sekä erilaisista hukkaenergiavirroista lämpöpumpuilla.

Helsingin asukkaiden, palveluiden ja teollisuuden aiheuttamat kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt vuonna 2020 olivat 2 360 000 t CO₂-ekv. Kokonaispäästöt laskivat jopa yhdeksän prosenttia edellisvuodesta. Päästöjen lasku johtuu osin maailmanlaajuisesta koronapandemiasta, joka merkittävästi vähensi liikkumista ja työpaikojen energiankulutusta. Keskeisin tekijä oli kuitenkin Helenin kaukolämmön tuotannon ominaispäästöt, jotka laskivat merkittävästi, kun maakaasun suhteellinen osuus kasvoi selvästi kivihiilen käytön vähentyessä. Tämä johtui pääosin polttoaineiden, myydyn energian ja päästöjen hintojenmuutoksesta. Myös uusiutuvan kaukolämmön osuus kasvoi investointien myötä. Vuonna 2020 Helsingin kokonaispäästöt olivat noin 33 prosenttia pienemmät verrattuna vuoteen 1990.

Tavoitteena on, että kaupungin tytäryhteisöt laativat omat hiilineutraalisuussuunnitelmansa vuoden 2021 loppuun mennessä. Vuoden 2020 loppuun mennessä ympäristöraportointiin vastanneista tytäryhtiöistä 12 prosenttia oli saanut hiilineutraalisuussuunnitelmansa jo laadittua.

Kokonaispäästöt (1000 t CO₂-ekv.) Helsinki

Kuva 4. Helsingin kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt vuonna 2020 olivat 2 360 kilotonnia CO₂-ekvivalenttia.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen tarkoittaa ilmastonmuutoksen jo aiheuttamiin ja odotettavissa oleviin vaikutuksiin mukautumista ja varautumista. Ympäristöraportointiin vastanneiden tytäryhteisöjen vastauksista selviää, että ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ei vielä suurimmassa osassa tytäryhteisöjä täysin ymmärretä tai se yhdistetään ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Osa tytäryhteisöissä raportoi, että sopeutumistoimet eivät näy yhtiön toiminnassa lainkaan. Tytäryhteisöissä, jotka raportoivat sopeutumistoimia, varaudutaan sään-ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä rakennuksiin tehtävissä muutoksissa huomioidaan ilmastonmuutoksen vaikutukset.

Luonto ja vesistöt

Luonnon monimuotoisuus vähenee hälyttävää vauhtia maailmanlaajuisesti. Paikallisesti pystytään tekemään paljon ratkaisuja monimuotoisuuden vähenemisen torjumiseksi. Korkeasaaren eläintarhan tärkein tehtävä on luonnon monimuotoisuuden ja uhanalaisten eläinten suojeleminen. Korkeasaaren Villieläinsairaala on Suomen suurin loukkaantuneiden luonnonvaraisten tai muuten apua tarvitsevien luonnonvaraisten eläinten hoitola. Vuonna 2020 neljä Korkeasaarella edellisvuonna syntyneitä metsäpeuraa lähti luontoon palautushankkeeseen. Lisäksi Korkeasaari osallistui muun muassa amurintiikerien ja amurinleopardien, lumileopardien, pikkupandojen ja saimaannorpan suojelun tukemiseen yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa. Korkeasaaren toimintaan kuuluu myös asiakkaiden valistaminen luonnonmonimuotoisuudesta ja ihmisten toiminnan vaikutuksista luontoon. Korkeasaari oli vuonna 2020 koronapandemian takia kiinni 3,5 kuukautta. Kevään kiinnioloaikana Korkeasaarella tuotettiin paljon ympäristökasvatuksen digimateriaalia, joka ilahdutti etenkin etäkoululaisia.

Kuva 5. Varpusia Suomenlinnassa, kuvaajat Yiping Feng ja Ling Ouyang.

Helsingin kaupungin innovaatioyhtiöllä Forum Viriumilla on käynnissä hankkeita, joissa tutkitaan droneilla Helsingin saariston luonnon kulumista saarten avauduttua matkailijoille. Yhtiö pyrkii tuomaan uusia innovatiivisia ratkaisuja ja teknologioita myös luonnon-suojelun näkökulmiin Helsingissä. Kaupunginteatterin kiinteistössä on kaksi viherkattoa ja katoilla mehiläispesät. Helsingin kaupunginasunnot Oy on vähentänyt ympäristölle haitallisten kemikaalien käyttöä huollossa, siivouksessa sekä pihojen hoidossa. Urheiluhallit Oy on järjestänyt asiakkailleen Roskajuoksu-tapahtumia, joka yhdistää lenkkeilyn ja roskien keräilyn luonnosta.

Helsingin Satama ottaa aluksilta tulevan asumajäteveden ilmaiseksi vastaanottolaitteisiinsa ja myöntää alennusta alusjättemaksuista kansainvälisille risteilyaluksille, mikäli risteilijät jättävät jätevetensä sataman viemäriverkkoon. Finlandia-talo laati vuonna 2020 Baltic Sea Action Groupin Itämerisitoumuksen.

Kiertotalous ja jätteet

Kiertotaloudella pyritään pitämään raaka-aineet ja materiaalit pitkään talouden käytössä sekä säilyttämään materiaalien arvo ja vähentämään haittavaikutuksia ympäristölle. Tavoitteena on, että jätettä ei enää syntyisi vaan ylijäämämateriaalit ovat raaka-ainetta muille ja tuotteet suunnitellaan uudelleen käytettäväksi.

Helsingin kierto- ja jakamistalouden tiekartta hyväksyttiin keväällä 2020. Joulukuussa julkistettiin toimenpiteiden seurantapalvelu Kiertotalousvahti. Helsingin pormestari allekirjoitti syksyllä 2020 Euroopan kaupunkien kiertotalousjulistuksen (European Circular Cities Declaration), jonka tavoitteena on siirtyä lineaarisesta taloudesta kiertotalouteen.

Kiertotaloutta on tytäryhteisöissä edistetty muun muassa ohjaamalla kalusteita uudelleenkäyttöön, vuokraamalla tekstiilejä ja laitteita sekä säilyttämällä ja korjaamalla peruskorjauksissa vanhoja rakenteita. Stadionin remontissa uusittiin kentän tekonurmimatto ja vanha matto otettiin uusiokäyttöön Töölön pallokentällä. Palmian ravintolat ovat mukana KamuKuppi-pilotissa, jossa testataan pantillisen takeaway-kupin käyttöä. Helsinki Marketing Oy kannustaa paikallisia yrityksiä ja toimijoita kiertotalouden edistämiseen Valitse vastuullisemmin –palvelun kautta, jonka kriteeristö huomioi kierto- ja jakamistalouden usean kriteerin kautta. Helen taas edistää erilaisten hukkalämmön lähteiden hyödyntämistä kaukolämmön tuotannossaan.

Kiertotalouden edistäminen on Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n toiminnan keskiössä. Kierrätyskeskus ottaa vastaan käytettyä tavaraa, jota se myy edelleen uusiokäyttöön. Toiminnan onnistumista mitataan jatkuvasti tarkentuvalla ympäristölaskennalla. Vuonna 2020 Kierrätyskeskuksen kautta kierrätetyillä tavaroilla säästettiin 43 miljoonaa kiloa kiinteitä luonnonvaroja ja 1,7 miljardia litraa vettä, lisäksi CO₂-päästöjä jäi syntymättä 11,5 miljoonaa kiloa. Kierrätyskeskuksen Kädentaitopalvelu Näprä on valittu Sitran kiertotalouden kiinnostavimmat –listalle.

Jätteen syntyä vähennetään tytäryhteisöissä välttämällä kertakäyttötuotteiden käyttöä, suunnittelemalla tilaukset hyvin hävikin välttämiseksi sekä uusiokäyttämällä tuotteita. Vaarallisten jätteiden määrää vähennetään korvaamalla niitä vähemmän haitallisilla aineilla. Ruokahävikkiä vähennetään myös monin keinoin.

Jätteiden lajittelusta on huolehdittu tytäryhteisöissä pääsääntöisesti hyvin. Jätteiden lajitteluun kannustetaan tiedottamalla ja kouluttamalla, parantamalla lajitteluohjeita ja huolehtimalla riittävistä ja asianmukaisista lajitteluastioista. Erityisesti muovipakkausten ja rakennusjätteiden lajittelua tehostettiin vuonna 2020.

Hankinnat

Kestävät hankinnat huomioivat kestävän kehityksen kolme keskeistä teemaa: ympäristövastuun, sosiaalisen vastuun ja taloudellisen vastuun. Hankinnan vastuullisuustavoitteet ja -kriteerit voivat liittyä esimerkiksi uusiutuvan energiankäyttöön, energiatehokkuuteen, vähähiilisyyteen, materiaalivalintoihin ja materiaalitehokkuuteen, reiluun kauppaan tai työllistämisehtoon.

Ympäristöraportointiin vastanneista tytäryhteisöistä 64 prosenttia oli vuonna 2020 huomionnut tuotteiden ja palveluiden tarjouspyynnöissä tai ostopäätöksissä vastuullisuusasioita.

Helsingin kaupunginasunnot Oy:n (Heka) kaikki kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat sisältävät ympäristökriteerejä. Ympäristökriteereillä viestitään yhteistyökumppaneille Hekan ympäristöarvoista ja tavoitteista ja kannustetaan esimerkiksi ottamaan käyttöön ympäristöjärjestelmiä.

Materiaalitehokkuus

Vastuullisuusjärjestelmä tai -raportointi

Ympäristömerkin kriteerit

Vähäpäästöisyys

Energiatehokkuus

Lajittelu ja jätteiden vähentäminen

Kiertotalous

Reilun kaupan kriteerit

Ympäristöjärjestelmä tai vastaava

Elinkaarikustannukset

Kuva 6. Tytäryhteisöjen vuonna 2020 hankinnoissaan yleisimmin käyttämiä vastuullisuusnäkökohtia ja -vaatimuksia.

Liikenne ja logistiikka

Liikkumisen ympäristövaikutuksia minimoidaan tytäryhteisöissä kannustamalla henkilöstöä julkisen liikenteen käyttöön tai pyöräilyyn muun muassa tarjoamalla työmatkaseteleitä, matkakortteja, liikuntaseteleitä, työsuhde- ja kaupunkipyöräetua sekä huolehtimalla, että pyörille on kunnolliset säilytystilat ja henkilöstölle riittävät pesu- ja pukuhuone-tilat. Pidemmällä työmatkoilla suositetaan raideliikennettä. Henkilökunnan lisäksi myös asiakkaiden liikkuminen huomioidaan esimerkiksi sijoittamalla uudet toimipisteet hyvien liikenneyhteyksien päähän ja viestimällä aktiivisesti esimerkiksi julkisen liikenteen aikatauluista.

Koronapandemian myötä etätyöt lisääntyivät ja liikkuminen väheni huomattavasti. Muutama tytäryhteisö on jo toimivien etätyökäytäntöjen myötä supistanut toimitilojaan tai keskustellut asiasta vuokranantajansa kanssa. Pandemia on myös pakottanut keksimään uusia tapoja tavoittaa kohderyhmät, tavata asiakkaita ja verkottua. Osa uusista keinoista osoittautui hyvinkin toimiviksi ja ne jäänevät osaksi tytäryhteisöjen toimintaa myös tilanteen normalisoituessa.

Ympäristöraportointiin vastanneista tytäryhtiöistä 19 prosenttia on ottanut käyttöön vaihtoehtoisilla käyttövoimilla toimivaa kalustoa.

Kuva 7. Lautta matkalla Suomenlinnaan, kuvaaja Aino Heininen.

Ilmasto- ja ympäristöriskit

Tytäryhteisöjen merkittävimpiä ilmasto- ja ympäristöriskejä ovat kiinteistöihin liittyvät tulipalot, vesi-, öljy- ja kemikaalivuodot, meri- ja hulevesitulvat sekä sähkö- ja elektroniikkaromun, vaarallisten jätteiden ja kemikaalien käsittelystä ja varastoinnista aiheutuvat riskit.

Riskejä pyritään hallitsemaan ennakoivalla kiinteistöhuollolla, aktiivisella viestinnällä, korjausten hyvällä suunnittelulla ja oikealla ajoituksella, sammutusjärjestelmien tarkastuksilla ja huolloilla määräajoin sekä kemikaalien turvallisella varastoinnilla, käsittelyllä ja kirjanpidolla. Suurten rakennus- ja saneeraushankkeiden kohdalla riskit arvioidaan erikseen.

Monissa tytäryhteisöissä on tehty erillisiä riskiselvityksiä, kriisinhallinta- ja ennaltavarautumissuunnitelmia tai riskit käydään läpi vuosittain osana ympäristöjärjestelmätyötä. Kiinteistöihin on laadittu lisäksi pelastussuunnitelmat. Lisäksi henkilöstöä koulutetaan toimimaan riskien minimoimiseksi ja riskejä pyritään hallitsemaan myös toiminnan määräaikaisilla ja päivittäisillä tarkastuksilla.

Ympäristöraportointiin vastanneista tytäryhteisöistä 41 prosenttia on määrittänyt merkittävimmät ilmasto- ja ympäristöriskinsä.

Kuva 8. Kalasatama ja Mustikkamaa, kuvaaja Jussi Hellsten.

Ympäristötilinpito

Vuodelta 2020 koottiin myös tytäryhteisöjen ympäristötilinpitotiedot. Tilinpitotietoja on raportoinut vain osa tytäryhteisöistä, joten luvut ovat vain suuntaa-antavia. Monilla tytäryhteisöillä ympäristötilinpitoon kuuluvat asiat sisältyvät tilavuokriin, eikä niitä näin ollen erotella tytäryhteisön tilinpäätöksessä tai budjetissa.

Tytäryhteisöistä 58 raportoi tietojaan ympäristöraporttiin ja näistä 47 raportoi tietoja ympäristötilinpitoon. Helen Oy:n investoinnit kattoivat noin 77,2 prosenttia kaikista investoinneista.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n sekä jätteen putkikeräisyhtiöiden koko toiminnan ensisijaisena tavoitteena on ympäristönsuojelu, joten yhtiöiden tilinpäätökset ovat kokonaisuudessaan mukana tytäryhteisöjen ympäristötilinpidossa. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n jätekulut ja ympäristöinvestoinnit on eritelty, muut tuotot ja kulut sisältyvät muihin ympäristötuottoihin ja -kuluihin.

Taulukko 1. Helsingin kaupungin tytäryhteisöjen ympäristötuotot, -kulut ja -investoinnit.

	2020 (1 000 €)	2019 (1 000 €)
Jätetuotot	1 855	2 313
Jätekulut	11 615	12 212
Muut ympäristötuotot	18 675	20 657
Muut ympäristökulut	23 124	27 895
Ympäristöinvestoinnit	54 913	64 687